

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Мариана Петкова Попова – Бечева на тема: ”УМЕРЕНИЯТ”
РАСИЗЪМ И КАЧЕСТВЕНАТА ЛИБЕРАЛНА ПРЕСА В СЛОВАШКИ КОНТЕКСТ
(ОБРАЗЪТ НА РОМИТЕ ВЪВ В. „СМЕ” 2006 - 2008)

За присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научна специалност 3.5
Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Съвременна
световна журналистика – XX и XXI век)

Член на научното жури: проф.д-р Любомир Стойков

Актуалността на темата на дисертационния труд е във всякакво съмнение. Негативното отношение към ромите, т.нар. „умерен” расизъм в качествената либерална преса, досега е било предмет на анализ на поведението на западноевропейския и североамериканския печат, но вече става прицел на изследователското внимание и към източноевропейската преса – и по-конкретно към качествения словашки либерален всекидневник „СМЕ”. Не случайно и Съветът на Европа периодично изразява загриженост във връзка с разрушаването на ромските лагери в някои страни и на първо място – Франция. Тези случаи, както и експулсиранията на ромите от Франция, Германия и другаде са предпоставка за нарастване и засилване на ксенофобските и расистки настроения в Европа. Ето защо медийното проучване на образа на ромите в Словакия дава представа за особено важната и сложна роля на пресата в това отношение.

Мариана Петкова Попова – Бечева правомерно е избрала за свой концептуален ориентир и стратег холандския социолингвист Тео ван Дайк и неговата интерпретация на присъствието на междуетническата тема в качествената либерална преса. В този смисъл съвсем резонно е прецизирана и **целта на дисертацията** – да провери надеждността на неговите изводи, „наложени” върху словашкия медиен контекст и да докаже наличието на „умерен расизъм” във вестник „СМЕ” – достатъчно ярък представител на качествената либерална преса в Словакия. В хармония с това като **основна задача** е поставено реконструирането на идеологическата рамка на редакторската политика за ромската тематика чрез обяснението и анализирането на ромския образ, изграждан от вестника. Заложена е и **хипотеза**, според която този образ

е нееднозначен и амбивалентен и не може да се впише както в модела за медия, толерантна към ромския етнос, така и в схемата на посочения от Ван Дайк „умерен расизъм“.

Дисертацията е в обем от 207 страници. От тях – 20 страници съдържат библиографията и 18 страници – приложенията. Трудът е написан интелигентно, задълбочено и респектира със сериозната си и надеждна аргументация. **Това теоретико-емпирично изследване е резултат на добросъвестна проучвателна дейност, прецизна работа с библиография, данни, факти, детайли и фрагменти, както и ефективното прилагане на контент анализа, на количественото и качествено изследване на в. „СМЕ“.** Библиографският регистър включва 150 заглавия, от които 18 са на кирилица, а 132 – на латиница. Абхванати са и 90 публикации от изследвания вестник.

Структурата на дисертационния труд като цяло е адекватна на изследваната проблематика: увод, количествен анализ, вестникът и новинарските техники за залагане на скрит замисъл, заключение, литература, приложения. Още в началото авторката обосновава теоретично своите изследователски амбиции; въвежда в проблематиката, целта и задачите на изследването, посочва методологията, избора на периода и кондензирано разглежда политическото развитие в Словакия и отношението към ромите между 2006 и 2008 години. **Важно е да се подчертае, че Мариана Петкова Попова – Бечева уверено и вещо представя основните понятия и техните разновидности в своя труд – расизъм, изграждане на образ, стереотипи и предразсъдъци, манипулиране на четенето и кодиране на доминантния смисъл.**

В главата, посветена на количествения анализ тя представя данните от него, както и стига до съответните обобщения. Много добро впечатление прави графичното презентирание на данните от количествения анализ – текстове с информация за роми, ключови думи и изрази, типология на текстовете, брой текстове, проценти, цитационни модели и др. Ключова се явява третата глава „В.„СМЕ“ и новинарските техники за залагане на скрити смисли в дискурса на модерния расизъм“, в която основната тежест пада върху технологията на кодиране на преференциалния смисъл, което в крайна сметка води до деформирането и негативизирането на образа на ромите в съдържанието на изследвания вестник. Направен е интересен семантичен анализ на текстове от вестника, чрез който са разгледани десет модела за кодиране на преференциалния смисъл. Тук авторката основателно отбелязва „Минимален праг за открояването на

модел е появата на един и същи лингвистично-семантичен похват към ромската тема поне в пет текста в изследвания период” (стр. 115).

Като един от основните изводи логично и правомерно е изтъкнато балансираното отношение на в. „СМЕ” към ромската тема – и като медия, отговаряща на културата на етническата толерантност, и като медия, която участва в етническия консенсус на „умерения расизъм” (стр. 164). Установена е и адекватност към първоначалната хипотеза, според която **ромската тематика в словашкия вестник има смесен, хибриден и амбивалентен характер.**

Изразявам подкрепата си към заявените приноси в този дисертационен труд:

- той наистина допринася за медийното проучване в Източна Европа, в частност - Словакия, на проблема за качествената либерална преса и идейното поддържане на расизъм към ромската етническа група;
- дисертацията допринася и за обогатяването на изследванията върху медийния образ на ромите;
- несъмнени са приносите към непосредствената журналистическа практика, произтичащи от осъществения качествен анализ на изследването, както и от направения количествен анализ, който попълва празнината и дефицита в проучванията на образа на ромите (не само в словашкия печат, но и въобще в този тип проучвания);
- в приложен аспект дисертацията е ценна и с това, че благодарение на подредените и интерпретирани данни и факти, позволява и подпомага извършването на цялостно сравнително разглеждане на този проблем в европейски контекст.

Няма свършени текстове, няма свършени анализи. Естествено е, че и към настоящия дисертационен труд биха могли да се отправят някои забележки и препоръки. В структурно отношение дисертацията би могла да бъде още по-прецизирана, а уводната част, която реално играе ролята на първа глава, да се диференцира в две самостоятелни части. Научните приноси можеха да бъдат открити по-релефно и адекватно особено в автореферата (а също и на по-коректно място в самата дисертация). Вероятно биха могли да се предявят и други претенции към работата на Мариана Петкова Попова – Бечева, но те – подобно на гореизложените бележки – са от второстепенно естество и съвсем не омаловажават стойността, значимостта, актуалността и приложимостта на труда. Той е дисертабилен, тъй като предлага оригинален поглед (първи по същество) към една толкова чувствителна

културна, политическа, медийна и социална сфера като положението на ромската етническа общност в Словакия и отношението към нея на качествената либерална преса, белязано с расистки (макар и „умерени“) уклони.

Авторката е положила много усилия, за да разгърне своята теза убедително, аргументирано и последователно. **Логиката на този текст произтича от логиката на медийната действителност, като в труда основателно е заложен имплицитно апел за адекватно, нерасистко и подобаващо – равноправно – отношение на медиите към ромите – в частност в Словакия и като цяло – в Източна Европа.**

Вземайки под внимание актуалността на този дисертационен труд, научната добросъвестност, задълбоченост, аналитично мислене, компетентна аргументация, коректно използване на респектираща библиография, както и ценните изводи и приноси от медиен, журналистически, културен и обществен характер **препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Мариана Петкова Попова – Бечева** за нейната дисертация на тема „Умереният“ расизъм и качествената либерална преса в словашки контекст (Образът на ромите във в. „СМЕ“ 2006 – 2008 г.).

8 септември 2011 г.

Проф. д-р Любомир Стойков